

30. ՖՈՐՍԿԱՆԻ ՀԵՔԻԱԹՐ

Ըլել ա, չի ըլել մի ֆորսկան մի քաղաքի միջում: Շատ ֆորս գնալիս ա ըլում: Սա մի ախչկա սիրած ա ըլում: Վերչը շատ շալիշ ա գալի, ախչկա տերը տալիս չի, գոռագի փախցնում ա ախչրկան:

Ախչկա ախպերտինքը ման են գալի, որ գտնեն իրանց քվորը փախցնողին, սըպանեն: Էս տղեն իմանում ա, որ իրան ախըրը չկա, վերչը սպանիլ պտեն, կնիկը վեր ա ունենում, էդ երկրիցը փախչում:

Գնում ա մի անվերի վերանա տեղ, իրա հմա մի տուն շինում, ապրում: Սա էն ա իրա արհեստը էն ա ըլում, որ ռավոտը ֆորս ա գնում, թիկունը գալի: Սա թե շատ ա կենում, թե քիչ ա կենում ընդի, էն սամթումը իրեք ախպեր դե են ըլում. էս դեերի մինը օրի մի վախտը տենում է, որ էդ ձորում մերու միջին մի ծուխ ա վեր ըլում:

Ասում ա.— Էսքան վախտը մենք ըստի ման ենք գալի, ըստի ծուխ տեհել չենք, էս ի՞նչ մարդ ա, որ էկել ա ըստի ծուխ ա արել: Կըլի գնանք մտիկ տանք, տենանք սա իսա՞ն ա, ջանավա՞ր ա, էս ի՞նչ բան ա:

Ախպերտինքն առում են.— Գնա՛նք:

Գալիս են տան դուռը, տենում են մի գեղեցիկ հարսը տան միջին:

Մենձ Դևը ասում ա.— Սա օղլուշաղ ա, կվախի, դուք հեռացեք, ես մտնեմ, տենամ ով ա:

Ախպերտինքը հեռանում են, նա նի ա մտնում էդ հարսի հետ խոսում ա, ասում ա.— Ա՛հ հարսը, էդ ի՞նչ խիզան ես, որդիան ես, ի՞նչ ես:

էն հարսը խոսում չի. մի անգամ էլ ա հարցնում, թե.— Խոսա՛ւ, ինձանե վախիլ մի, ես քե հավատարիմ կլիմ,— ասում ա:

Հարսը, որ տեղը շատ նեղում է, ասում ա.— Ես մի անիրավ մարդ ունեմ, որ շատ զոռ գյուլլա գցող ա, էն ինձ փախցրել ա, բերել ըստի: Հըմի կիմանա քու ըստի գալը, համ քեզ կսպանի, համ էլ ինձ, քաշվի՛ ըստիան:

էս Դևի սերն ընկնում ա էս հարսի վրա, ոչ գիտի դուս ըլի, ոչ գիտի մնա տանը:

Սա իրան մտքումն ասում ա. «Գնամ ախպորտանցըս հետ մասլահաթ անեմ, գամ»: Սա դուս ա գալի ախպորտանցն ասում ա, թե.— Սա մի գյուլլա գցող մարդ ունի, որ հեռվից մեզ կվնասի, մոտիկ չի գալ, որ բռնենք, խեղդենք, կնիկն էլ մի շատ գեղեցիկ հարսն ա:

Ախպերտինքն ասում են.— Ման գանք էդ տղին գտնենք, հեռվից տենանք ինչ թավուր մարդ ա, թվանք կա՞ վրեն, նոր մեր բանը տենանք:

Դրանք էդ խորուրդումն ին, էդ ըիզունը էդ Ֆորսկանը էկավ տուն, էկավ տեհավ կնկա քեֆը խարաբ ա:

Թե.— Ա՛յ կնիկ, էդ ի՞նչ խաբար ա:

էլ էդ դևերի անումը տվուց ոչ:

Թե, բա.— Ինձ բերել ես մենակ դրել ես ըստի, ցերեկը գնում ես հանդերը ման գալի, ես մենակ ըստի մլորվում եմ, մի գրիցարնկեր շկա կշտիս:

Թե, բա.— Ա՛յ կնիկ, ի՞նչ անեմ, ի՞նչ շանեմ:

Թե.— Մի կատու էլ ա կա ոչ, որ հետը մըլուլ անեմ, պար ածեմ, գոգումս դնեմ, ժամանակ անցնի:

Ասում ա.— էքուց էվեթ կերթամ քիզ հմա որդիան որ ըլի, մի կատու կգտնեմ:

Ռավոտը վիկացավ ու գնաց կատվի ման գալու, էլ նա կաբաց ոչ որ շենլիկ գա, որ կատու տանի. մի խարաբա կար, գնաց էդ խարաբեն, տեհավ հրեսիկ մի կատու ըստի կլավում ա: էս կատվին բռնեց բերուց տուն:

Թե.— Ա՛յ կնիկ, ուզածդ բերել եմ:

Կնիկը շատ ուրախացավ:

Մարդ ու կնիկ էդ կատվին մի որդու զոար սիրեին: Հացը, որ ուտելիս ըլեին, կատուն հետներուն ուտեր:

Մի քանի օրից եղը էս Դևը ախպորտանցը ասավ.— Ես դնում եմ էն հարսի կուշտը, դուք ձեզ հմա կացեք ըստի:

էս Դևը էկավ ոավոտը, տեհավ մարդը գնացել ա ֆորսի, էկավ էն հարսին բարով էրեստ, էդ հարսը խոսաց ոչ:

Որ շատ էս հարսի տեղը նեղեց, հարսն ասավ.— Չէ՞ որ քեզ ասի՝ սրպանիլ կտամ, գալ մի, ընչի՞ ես էկել:

Սա սկսեց սրան միննաթ անիլը.— Քեզ սպանեմ, զիմիշ շեմ անում, խնդրում եմ՝ միավորվենք մենք իրար հետ:

Դա ասավ.— Պա՛, պա՛, պա՛, էդ զրիցը մեկ ասիր, մեկ էլ շասես:

Մինչև կեսօր խնդրվեց, եղնա սկսեց վախեցնել: Խյուլասա՛ կամքը կատարեց: էդ կնկա սերը ընկավ էդ Դևի վրա, իրա մարդուց ավելի ա սիրում: էրկու-իրեք օր գնաց, էկավ:

Մին օր էլ կնիկն ասավ.— Ըտենց գնալով-գալով Ֆորսկանը քե կտենա, կսրպանի. բի մի բան անենք, որ միշտ ըստի ըլիս:

Բերին տան զրաղին մի ֆոր կտրեցին, քշերը մտավ Դևը էդ ֆորը, ոավոտը վեր էլավ, ըտենց միխելի ժամանակ անց կացրին, եղնա մի օր Դևն ասավ.— Ըսենց չվել ե՞ս վախվածին ապրինք, ես մի ծաղկի տեղ գիտեմ, ընդունց որ ցանենք, համեմի պես դուս կգա, ընդունց որ նրա բաժինի մեջ քցենք, կուտի, կմեռնի:

Սրանք էդ համեմը ցանեցին էն ֆորի զրաղին, դուս էկավ, կնիկը հաց շինեց, իրանց բաժինը ինքն ու Դևը կերան, կշտացան, նրա բաժնի մեջ գցեցին ու կրակի զրաղին ծածկեցին, որ Ֆորսկանը գա ուտի: էկավ Ֆորսկանը, նստեց, որ հացն ուտի, բաժինը դրուց կնիկն աղաքին: Կատուն վազեց գոգը նստեց: Ֆորսկանը, վի կալավ պատառը, որ բերանը տանի, կատուն տվեց շանկով վեր գցեց, մի անգամ էլ վի կալավ, էլի կատուն շանկով խփեց, իրեք անգամ վի կալավ՝ իրեք անգամ էլ կատուն տվուց վե գցեց:

Կնիկը նեղացավ ըտի, թե.— Անտեր մնա դա, թողում չի հաց ուտես, վրա արա դենը գցի: Ֆորսկանը կատուն զրաղին դրուց, մի պատառ վի կալավ դրուց աղաքին, որ ուտի, կատուն թիքեն կերավ թե չէ՝ տրաքեց, Ֆորսկանը տեղիցը կաղնեց, ասավ.— էս ի՞նչ բան էր:

Կնիկն ասավ.— Գիտում չեմ:

Ասավ.— Արի՛ քու էփած կերակուրիցը դու կի, որ ես էլ ուտեմ:

Ասա՛վ.— Ես կերել եմ, դու ուտում ես՝ կի՛:

— Զէ՛,— ասա՛վ,— ըստի մի հնար կար, որ կատուն տրաք-վեց, դու պտի ուտես, որ եղն էլ ես ուտեմ:

Ինչ արավ, արավ ոչ՝ կնիկը մոտ շէկավ կերակրին. տեղիցը կաղնեց ու թուրը քաշեց, որ կնկանը սպանի, Դևը ֆորումը աա՛խա քաշեց:

Որ աա՛խա քաշեց, Տորսկանը լսեց, իմացավ, որ ընդի իսան կա: Կնկանը թողեց, մտիկ արավ, տեհավ, որ ֆորումը մի Դև կա, Դևին էլ կտորեց, կնկանն էլ ու ածավ ֆորը:

Ընդիան ինքը թողուց ու փախավ: Թե հիմի դալիս ա իրանց քաղաքը, ախպորտանցե ա վախում, թե մնում ա էն սարերումը՝ Դևի ախպորտանցե ա վախում. գնաց հասավ մի սար, մի ծառի տակի նստեց: Դա թող ըտի նստած մնա, մենք խաբարը Դևի ախպորտանցե տանք:

Ախպերտինքը միտք արին, թե.— Գնանք տենանք մեր ախպերը ի՞նչ հալի ա:

էկան տուն, տեհան՝ ոչ ով չկա: Ման էկան տունը, տեհան, որ մի ֆոր կա, մտիկ արին տեհան, որ իսանի ջանդակ կա մեջը: Պտրուցք արին, տեհան իրանց ախպերն ու մեկ էլ մի հարս են, էրկսի ջանդակը իրար վրա ածած ա:

— Հա՛յ մադաթ,— ասին դևերը, դուս էկան,— մեր ախպոր սպանողին մենք գտնենք ոչ սպանենք ու արինը խմենք՝ մեր մոր կաթը մեզ հարամ ա:

Ասին ու ընկան սարերը, էկան տեհան, որ էդ տղեն մի ծառի տակ նըստած ա: Սա տեհավ, որ էս դևերը գալիս են, տեղիցը վեր կացավ, թվանքը լիքն էր, հմա էլ գյուլլա-բարութ շունի:

Դևերը սրան տենելուն քիմի, ասին.— Ժած մի գալ, քու վեր-չըն ա:

Սա քաշեց թվանքը մնին էրետ սպանեց, մինը վեր ընկավ, մինը մնաց սաղ: Տեհավ, որ գյուլլա բարութ շունի, սաղ մնացած դևը իրան վրա ա գալի, թողեց փախավ: Ինքը գնաց, դևը՝ եղնեն:

Թե շատ գնաց, թե քիչ գնաց, մեկ մենձ ջրի ուստ էկավ. տեհավ, որ դևը հասնում ա, ընկավ ջուրը: Սա ջրով փախշում ա, դևն էլ ղրաղից ա գնում: էս ջուրը խառնվեց ծովին, դևը տեհավ, որ տղեն ծովն ա ընկնելու, ասավ. «Ես էլ ընկնեմ ջուրը՝ բալքի ընչ-կելա ծովը հասնելը բռնեմ»:

Ընկավ ջուրը, շկարաց բռնի, էլի էն լեղ էրետ, գնաց: Գնաց ծովը մտավ: Տղեն հասավ ծովը, դևն էլ եղնեն: Մա գնաց տեհավ,

որ մի գյամի գալիս ա իրան թուշը, սա հրաքաթ արավ, լեղ էրետ, գնաց գյամու օղերից բռնեց: Որ բռնեց՝ գյամին հակվեց գբա էս տղեն: Գյամչին տեհավ, որ գյամին թեքվում է, դուա էլավ կտուրը, շորսի կուանը մտիկ արավ, տեհավ՝ մի իսան գյամու օղիցը բռնել ա, գալիս ա, մի դև էլ եղնուց գալիս ա: Գյամչին մեղքացավ, շան-գյալներ գծեց, տղին քաշեցին գյամու մեջը: Դեն էկավ, գյամուն տվուց, ուզեց, որ բատմիշ անի, գյամին փախավ գնաց, դևը մնաց:

Տղին տարան հանեցին դրաղը, ասին, թե.— էս ի՞նչ էր էկել գլխիդ:

էս տղեն սկսեց իրան գլխին ինչ որ էկել էր, նաղլ անիլ: Գյամչին, որ լսեց, ասեց.— Լավ բոլ հունարով մարդ էս ըլել դե՛, գնա՛ս բարով:

Թողեց սրան ծովի դրաղին, փնքը գնաց: Տղեն վեկացավ, ծովի էն դրաղը մի քաղաք կար, գնաց էդ քաղաքը, մի քյասիբ մարդի տուն դոնաղ էլավ, էս քյասիբ մարդը ժառանգ շուներ, եփ իմացավ, որ էս տղեն հեր ու մեր շունի, իրան ժառանգ արավ:

Թե շատ կացավ, թե քիչ կացավ էդ տղեն էս քաղաքումը, էդ աստոծ գիտե: էս քաղաքի թքավորը մհացավ: Սրանք մի առժամանակ կացան անթաքավոր, եղնա բերին դովլաթ ղուշին գցեցին, որ ում գլխին վեր գա՛ նրան թքավոր դնեն: էս ղուշն էկավ, մեր քյասիբ տղեն մի քարի վրա, հեռու նստած էր, էկավ ղուշը գլխին վեր էկավ:

էկան էս տղին վերհատեցին, թե.— Դու ըստի ի՞նչ ես շինում, ղուշը շըշկլեց,— ասին,— էս ի՞նչ մարդ ա, որ սրան թքավոր դնենք:

Ղուշը եդ տարան, սրան էլ ծեծեցին, կորավ գնաց: Եդ տարան ղուշը մի սհաթ պըհեցին ձեռներին, եղնա էլի գցեցին: Ղուշը վեր էլավ, պտիտ էկավ, էն դատար խալիսը թողուց, գնաց քաղաքից: դուա էլի էն տղի գլխին վեր էկավ:

Ղշի եղնա գնացող մարդիկը գնացին տեհան էլի իրենց ծեծած տղի գլխին ղուշը վեր ա էկել: էս տղին էնքան ծեծեցին, որ բանից էլավ, ու ասին թե.— Կորի՛, գնա՛ որդի էլել ես՝ ընդի:

Սա էլ էկավ իրա հորացվի տունը: էլի ղուշը պտիտ գալով, պտիտ գալով՝ էկավ ու էս քյասիբ մարդու տան հերթիկովը նի մտավ, էլի էն տղի գլխին վեր էկավ: էս ղշի եղնեն էկող մարդիկը տեհան, որ էլի էն քյասիբ մարդու գլխին կաղնեց: Տարան իրանց հմա թքավոր դրին:

Թքավոր դրին, հմա էս տղեն ասավ.— Ես թքավոր կըլեմ մի պայմանով, որ ես պետք է կնիկ շուգեմ:

— Զի՛ կարելի,— ասին,— դու պետք ա ունենաս կնիկ, որ քեզանն ըլի ժառանգ, քեզանն եղնը նա թաքավորութիւն անե:

Ինքն էլ մտածեց, որ խելացի զրից են անում, ասավ.— Իրեք ամիս ինձ ժամանակ տվեք, ընդով ես ձեզ պատասխան կտամ:

Ասավ.— Տեր աստոծ, եփոր էս փառքին տիրացա, դու մի հալալ կաթնակեր ինձ դամաթ անես, որ էն ղոյրաթն անի ոչ:

Դա էդ իրեք ամսեն մեջը մի քշեր էրազումը տեհավ՝ Սպահանա քաղաքում մի թքավորի ախշիկ դրան բուժա տվեց: Ախշիկն ընդի տեհավ, տղեն՝ ըստի:

Ըստիան դա ուսումը վի կացավ լիսին, իրան նազիր-վեզիրին կանչեց, ասավ.— Զորք պատրաստեցեք, ես տեղ պտիմ գնալ:

Զորք պատրաստեցին, սա վեկալավ, գնաց: Գնաց էդ քաղաքումը դուս էկավ: Սա էս կոնիցը քաղաք մտնելիս, էն կոնիցը թաքավորի ախշիկը իրան դարավաշնեքով բաղն ա գալի: Կաղնում սեյր ա անում, ամա տենուկնուն քիմի իրուր ճընանչեցին, որ երազումը իրուր տեհել են ու խոսք են տվել, որ իրուր առնեն: Սա որ դըբա քաղաքն ըղու էլավ, ախշիկն էլ եդ դառավ, գնաց տուն, վեր էլավ իրանց բալկոնը, սկսեց սեյր անել:

Տղան էկավ թքավորի ամարաթը, վեր էկավ: Թքավորը դրան ընդունեց, ասավ.— Ի՞նչ մարդ ես և ինչի հմա ես էկե:

Տղեն ասավ.— Ես ֆլան քաղաքի թքավորն եմ, երազումս քու ախշիկդ ինձ դուր ա էկե, էկել եմ, ուզեմ, կըտաս՝ կառնեմ, չես տա՝ վեր կկենամ, կերթամ:

Թքավորն ասավ.— էդ իմ ախշիկա բանն ա, իրան կհարցնեմ, թե ուզեց՝ կտամ:

Ախշիկանը կանչեց, հարցրուց, ախշիկն ասավ.— Ես էլ էրազումս էդ տղին բուժա եմ տվե, էսօր էլ հենց որ դրան տեհա, ճնանչեցի, որ իմ երազումը տեհած տղեն ա:

Լ'տեղ նշան են առնում, նշան տալի ու բազում պատրաստութիւն են տենում, որ գնան տղի քաղաքը, հըրսանիք անեն:

Ստիան ճընապար են ընկնում, գնում: Ճընապարին թքավորն ու նշանածը մի տասը հոգով լավ ճամփով են գնում, իսկ ղոշունը կըճաղաք ճամփով ա գնում:

էս վախտին տասնէրկու դն վրա են ընկնում թքավորի վրա, որ թալան տան. սրանք որ ոտն են անում, որ թալանեն, թքավորն իրա ֆոբսորղութիւնը միտն ա բերում, աթում ա.— Հարէր տարվա սիլահը մի օր կհարկավորի:

Թաքավորութիւնը եղ ա դնում, հետի մարդկանցից մի թվանք ա
առնում, տենում ա, որ բոլորը մոլորեցին.— էլ էն տեղը չի,— ա-
սում ա,— ու գլուզա անում, տասէրկու դէին էլ շարդում ա, տաս-
էրկուսի գլուխն էլ կտրում ա, հետը տանում:

Որ ղոշունին հասնում են, ասում ա.— Դուք ի՞նչ մուխաննա-
թութիւն արիք, որ իմ եղնա շեկաք, էս բանը իմ գլուխը բերիք:

Նրանք էլ մեղա էկան, թե. «Ամառվա օր էր, շոգ էք, կրճաղաք
ճամփով իջանք»:

Գալիս հասնում են իրանց քաղաքը, սինողապետները իմա-
նում են, որ թաքավորը մենակ ճամփին տասնէրկու դէի սըպանել ա,
գըլխընին էլ կտրել բերել, ասել են, թե. «էս թաքավորը շատ մենձ
հունար ունի»: Բերում են օխտը օր, օխտը քշեր հրսանիք են անում,
ուտում, խմում, քեփ անում:

Նրանք հասան փրանց մուրազին, դուք էլ հասնեք ձեր մուրա-
զին: Չարըն ընդի, բարին ըստի:

Աստժանե իրեք խնձոր վեր էկավ. մինն՝ ասողին, մինը՝ լսո-
ղին, մինն էլ՝ ալամ աշխարքին:

